

Arhiva Mureșenilor – digitalizarea a 2.000 de bunuri culturale în vederea creșterii accesului la cultură

Marinela Loredana BARNA *

Abstract: The Mureșeni Archive – Digitization of 2,000 Cultural Artefacts to Increase Accessibility to Culture. *The Mureșeni House Museum in Brașov implemented the project “The Mureșeni Archive – A national treasure of cultural heritage. Increasing access to culture through new media” from 15 September to 17 November 2015. The project was financed by The Administration of the National Cultural Fund (AFCN). 2,000 documents, photographs, and postcards have been searched, scanned, and uploaded to a website (<http://muzeulmuresenilor.ro/arhiva/>). The purpose of the project was to use online communication with focus on employing Facebook as a way to promote the national cultural heritage among teenagers.*

Keywords: *Mureșeni House Museum in Brașov, national cultural heritage, project, new media, teenagers, AFCN.*

Încă de la înființarea sa, din anul 1968, Muzeul „Casa Mureșenilor” păstrează la Brașov memoria dinastiei Mureșenilor, gestionând una dintre cele mai valoroase arhive de familie din România – Arhiva Mureșenilor. De-a lungul timpului, aceste documente au oferit informații pentru studii științifice, expoziții și lucrări de absolvire a studiilor postuniversitare.

Începând cu anul 2008, bunurile culturale mobile aflate în patrimoniul muzeului au intrat într-un amplu proces de clasare. Conform site-ului www.cimec.ro, Muzeul „Casa Mureșenilor” Brașov a clasat mai mult de jumătate din patrimoniul întregului (944 din 1797). Mai mult decât atât, trebuie subliniat faptul că această operație a fost sistată în 2010, din două motive: politica muzeului s-a îndreptat spre accesarea de fonduri nerambursabile, iar personalul a fost aproape înjumătățit. În 2016, procesul de clasare a fost reluat timid.

În demersul de accesare a fondurilor nerambursabile, Muzeul „Casa Mureșenilor” Brașov a implementat 23 de proiecte culturale, începând cu anul 2010 – 18 fiind finanțate prin intermediul Administrației Fondului Cultural Național (AFCN), trei de Consiliul Local Brașov, unul de Guvernul României prin Ministerul Culturii și Identității Naționale sub egida „Programului Centenar” și unul de Consiliul Județean Brașov.

Din anul 2006 Uniunea Europeană a lansat oficial un plan de dinamizare a digitalizării patrimoniului european („Dinamic Action Plan”). Cu toate că în România digitalizarea nu este printre prioritățile politicii culturale, s-au derulat câteva proiecte de digitalizare datorate unor inițiative publice sau private

* Muzeograf, Muzeul „Casa Mureșenilor” Brașov; e-mail: marilorebarna@gmail.com.

permițând accesul la cultură și cunoaștere în era digitală și promovând totodată bogăția și diversitatea patrimoniului cultural românesc.

O astfel de inițiativă a venit în anul 2015 din partea Muzeul „Casa Mureșenilor” Brașov, care a propus principalului finanțator al proiectelor lui, AFCN, un proiect de digitalizare a unui mic procent din patrimoniul existent (aprox. 8%). Proiectul „ARHIVA MUREȘENILOR – Tezaur al patrimoniului cultural național. Creșterea accesului la cultură prin intermediul noilor tehnologii media” și-a propus o apropiere a deținătorului de patrimoniu cultural național mobil, Muzeul „Casa Mureșenilor” din Brașov, de un public țintă sensibil – elevii de liceu, prin intermediul unor metode alternative și neconvenționale bazate pe tehnologii virtuale. Proiectul, înscris în aria „Patrimoniu Cultural Material”, a fost implementat cu sprijinul partenerilor: Colegiul „Emil Racoviță” Brașov, Liceul Tehnologic Râșnov, Liceul Teoretic Codlea, Liceul Teoretic „Petru Rareș” Feldioara și Liceul Teoretic „George Moroianu” Săcele. Echipa de management a fost compusă din: Marinela Loredana Barna – manager proiect, Cristina Seitz – asistent manager proiect, Tatiana Gheorghe – responsabil financiar și a fost implementat în perioada 15 septembrie-17 noiembrie 2015.

Conform Barometrului de Consum Cultural din 2014, 70% din populația României nu frecventează niciodată obiectivele de patrimoniu. Coroborând această informație cu altele precum: aceea că oamenii nu au timp liber care să le permită vizitarea de muzee, că 39% din populație nu citește nimic într-un an calendaristic, că telefonul mobil a trecut pe locul al doilea, după televizor, între sursele de informare cu 72%, că 98% dintre cei intervievați se informează de la televizor în primul rând; a devenit evident pentru noi că trebuie să ne concentrăm atenția asupra unor abordări alternative și neconvenționale de promovare a patrimoniului cultural național.

Caracterul inovator al proiectului nostru a fost dat de folosirea mijloacelor *on-line* de comunicare ca metode de promovare a patrimoniului cultural național cu un accent deosebit pe folosirea rețelelor de socializare ca metodă neconvențională de conștientizare, interacțiune și redistribuire a informațiilor cu caracter științific. Implicarea profesorilor, alături de elevi, în folosirea spațiului virtual ca metodă de învățare și promovare a valorilor patrimoniale, a reprezentat o alternativă viabilă la metodele educaționale clasice. Mai mult decât atât, proiectul a facilitat accesul la cultură a unui public aflat, atât la o anumită depărtare de Brașov, cât și în imposibilitatea de a accesa direct bunuri culturale de patrimoniu aflate în depozite.

Proiectul s-a desfășurat pe trei paliere: cercetare-documentare, digitalizare, demonstrații la clasă. În prima etapă au fost implicați trei istorici – Bianca Luminița Micu, dr. Valer Rus, Ovidiu Constantin Savu – și a avut ca rezultat un raport de cercetare-documentare a 2.000 de documente, cărți poștale și fotografii de familie din Arhiva Mureșenilor¹. Informațiile din cercetarea științifică au fost prelucrate pe următoarele categorii: istoria familiei Mureșenilor (1838-1944), istoria Imnului Național, istoria *Gazetei Transilvaniei* – cel mai longeviv ziar

¹ Rodica Florea, *Arhiva Mureșenilor – trecut și prezent*, în „Țara Bârsei”, nr. 17, 2018, p. 32-34.

românesc din Transilvania, istoria Tipografiei „A. Mureșianu” (1888-1911), istoria politică a Transilvaniei – Pronunciamentul (1868), Memoradumul (1892), Războiul de Independență, Primul Război Mondial, personalități diverse, apropiate ale familiei Mureșianu – Pop Vasile-Ladislau, Alexandru Mocioni, George Barițiu, Maria Baiulescu, Nicolae Teclu, Ioan Rațiu, Avram Iancu, Amos Frâncu, Alexandru Papiu-Ilarian, tranziția de la alfabetul chirilic la cel latin, istoria publicității în ziarul brașovean, istoria dansului de societate „Romana” (1850), istoria vestimentației în secolele XIX-XX, evoluția arhitecturii la Brașov, fotografia – între album de familie și document istoric.

În cea de a doua etapă au fost create instrumentele tehnologice new media – site-ul de internet (<http://muzeulmuresenilor.ro/arhiva/>), contul în rețeaua de socializare Facebook (<https://www.facebook.com/Arhiva-Muresenilor-1018982671467109/>) și s-au scanat documentele și fotografiile istorice. Având la bază cercetarea științifică (analiză și interpretare) ce conținea câte o scurtă descriere pentru fiecare document selecționat, s-a contractat o firmă care a realizat procesarea documentelor în vederea valorificării acestora. Operațiunea de scanare s-a realizat la sediul muzeului sub atenta monitorizare a gestionarului arhivei care a asigurat respectarea normelor de conservare și de manipulare a bunurilor culturale. Apoi, scanările celor 2.000 de resurse culturale, însoțite de text, au fost încărcate pe site-ul proiectului.

În ultima etapă, în perioada 3-9 noiembrie 2015, s-au efectuat deplasările în școlile partenere, beneficiare ale proiectului. Specialiștii au susținut în fiecare școală câte o sesiune de instructaj și o demonstrație. În cadrul sesiunilor de instructaj, 20 de cadre didactice s-au familiarizat cu conținutul acestor noi mijloace de promovare neconvențională a patrimoniului cultural național. Tot atunci, acestea au primit ghidurile de folosire a bazelor de date, urmând a fi folosite ulterior în cadrul orelor.

Cele trei modele de activități practice propuse au fost următoarele:

1. Transcrierea unui document din secolul al XIX-lea

Înțelegerea contextului istoric: Primul pas în realizarea exercițiului practic este lecturarea fișei de prezentare a unei personalități, din a cărei corespondență provine documentul supus exercițiului. Pentru aceasta se va deschide site-ul de internet www.arhiva-muresenilor.ro, iar din meniul orizontal din partea superioară se va trece mouse-ul peste link-ul „Documente”, după care se va selecta din prima coloană/Istoria familiei Mureșianu doar numele „Elena Mureșianu”. Se va lectura la clasă de către un elev nominalizat de către profesor fișa biografică.

Activitate individuală a elevilor: Următoarea etapă din cadrul exercițiului constă în prezentarea activității care urmează să fie realizată individual de către fiecare elev. Aceștia sunt rugați să acceseze din meniul orizontal din prima coloană/Istoria familiei Mureșianu doar numele „Elena Mureșianu”, după care se ajunge la pagina cu documentele aparținând acestei personalități istorice. În continuare se solicită elevilor să transcrie cu instrumente de scris clasice (pix,

creion) pe o ciornă sau chiar în caietul de istorie, textul documentului. Acolo unde au dificultăți, sunt solicitați să treacă peste cuvânt, pentru a putea ulterior reveni și deduce din context despre ce cuvânt este vorba. Se subliniază informația că documentul în format electronic are patru file, fapt care poate fi vizualizat în partea inferioară a paginii electronice. Se menționează, de asemenea, că în limba română scrisă se folosea litera „d” în loc de „z”. Timp alocat: 20 minute.

Interacțiune profesor-elevi: După încetarea activității de transcriere a documentului, indiferent dacă aceștia au finalizat sau nu activitatea, se solicită răspunsuri la mai multe întrebări, după metoda dialogului euristic, după cum urmează:

- Cine este autorul, respectiv destinatarul scrisorii?
- Din ce an datează documentul?
- Care este tonul adresării? (oficial, informal/familial etc.)
- Care este cea mai importantă informație pentru cei doi aflați în dialog și care este modalitatea de evidențiere a acestui aspect?
- Care este natura evenimentului descris în a doua filă a documentului?

2. Transcrierea unei poezii de Andrei Mureșanu, tipărită cu caractere chirilice

Înțelegerea contextului istoric: Primul pas în realizarea exercițiului practic este lecturarea fișei de prezentare a temei din care provine documentul supus exercițiului. Pentru aceasta se va deschide site-ul de internet www.arhiva-muresenilor.ro, iar din meniul orizontal din partea superioară se va trece mouse-ul peste link-ul „Documente”, după care se va selecta din a doua coloană „Tranziție alfabet chirilic la alfabet latin”. Se va lectura la clasă de către un elev nominalizat de către profesor fișa de descriere a temei.

Activitate individuală a elevilor: Următoarea etapă din cadrul exercițiului constă în prezentarea activității care urmează să fie realizată individual de către fiecare elev. Aceștia sunt rugați să acceseze din meniul orizontal din a doua coloană „Tranziție alfabet chirilic la alfabet latin”, după care se ajunge la pagina cu documentele aparținând acestei teme. Se va selecta al cincilea document de la stânga la dreapta, „Tipăritură inv 19.238”. Se va apăsa o singură dată click stânga pe mouse, pentru a se vizualiza documentul. În continuare se solicită elevilor să transcrie cu instrumente de scris clasice (pix, creion) pe o ciornă sau chiar în caietul de istorie, textul documentului, începând direct de la ultima filă a documentului (fila 8). Acolo unde au dificultăți, sunt solicitați să treacă peste cuvânt, pentru a putea ulterior reveni și deduce din context despre ce cuvânt este vorba. Se subliniază informația că documentul în format electronic are opt file, fapt care poate fi vizualizat în partea inferioară a paginii electronice. Pentru fișierul cu paralela între alfabetul chirilic și alfabetul latin se va folosi fișierul aflat în cadrul temei „Tranziție alfabet chirilic la alfabet latin”. Timp alocat: 20 minute.

Interacțiune profesor-elevi: După încetarea activității de transcriere a documentului, indiferent dacă aceștia au finalizat sau nu activitatea, se solicită

răspunsuri la mai multe întrebări, după metoda dialogului euristic, după cum urmează:

- Cine este autorul poeziei?
- Din ce an datează documentul?
- Se solicită lecturarea succesiv a strofelor de către un elev. Care sunt diferențele de exprimare în limba română la distanță de 125 ani? Topica frazei, cuvinte dispărute, cuvinte grafiate diferit etc.

3. Analiza evoluției vestimentației în secolele XIX-XX

Înțelegerea contextului istoric: Primul pas în realizarea exercițiului practic este lecturarea fișei de prezentare a temei despre care vom folosi documentele supuse exercițiului. Pentru aceasta se va deschide site-ul de internet www.arhiva-muresenilor.ro, iar din meniul orizontal din partea superioară se va trece mouse-ul peste link-ul „Documente”, după care se va selecta din ultima coloană doar numele „Istoria vestimentației”. Se va lectura la clasă de către un elev nominalizat de către profesor fișa de descriere a temei.

Activitate individuală a elevilor: Următoarea etapă din cadrul exercițiului constă în prezentarea activității care urmează să fie realizată colectiv de către întreaga clasă. Aceștia sunt rugați să acceseze din meniul orizontal din ultima coloană doar numele „Istoria vestimentației”, după care se ajunge la pagina cu documentele selectate pentru reflectarea acestei teme. Se vor analiza vizual fotografiile din fiecare pagină a temei. Se va apăsa o singură dată click stânga pe mouse, pentru a se vizualiza documentul. În continuare se solicită elevilor să răspundă la câteva întrebări.

Interacțiune profesor-elevi: După activitatea de vizualizare a celor trei pagini de fotografii de epocă, se solicită răspunsuri la mai multe întrebări, după metoda dialogului euristic, după cum urmează:

- Care vi se pare că ar fi cea mai veche imagine/costumație? Indicați numărul documentului.
- Care vi se pare că ar fi cea mai nouă imagine/costumație? Indicați numărul documentului.
- Care este postura afișată de cei fotografiați? Este o postură naturală sau studiată? Comparați cu selfie-urile din zilele noastre.
- Enumerați trei tipuri de rochii diferite prezente în fotografii, în funcție de dimensiunea/mărimea/forma rochiei.
- Enumerați trei tipuri de costume bărbățești diferite prezente în fotografii, în funcție de dimensiunea/mărimea/forma costumului.
- Enumerați trei tipuri de pălării/acoperământ de cap, indiferent de gen.
- Identificați trei-patru tipuri de coafuri/port al bărbii prezente în imagini și încercați să le încadrați cronologic, după vechime. Comparați cu moda de astăzi.
- Enumerați minim cinci accesorii prezente în imaginile studiate.

200 de elevi au participat la demonstrații și s-au familiarizat cu noile mijloace de promovare a patrimoniului. S-au redistribuit informațiile privind patrimoniul cultural național prin funcțiile like și share. Elevii au fost încurajați să facă analize și comparații pe serii tipologice de fotografii, analiză/interpretare documente, transcriere din alfabet chirilic în alfabet latin și altele.

Vizibilitatea proiectului a fost asigurată de liderul de proiect și de partenerii acestuia prin postarea anunțurilor pe propriile site-uri, prin pliante de promovare și afișe. Muzeul „Casa Mureșenilor” Brașov a transmis comunicate de presă și anunțuri publicitare la mass-media locală și a organizat două conferințe de presă. Au fost plasate roll-up-uri în școlile partenere cu scopul promovării proiectului.

Sustenabilitatea proiectului este asigurată în continuare prin găzduirea site-ului dedicat proiectului de către Muzeul „Casa Mureșenilor”. Existența contului pe rețeaua de socializare Facebook permite, de asemenea, utilizarea și interacțiunea beneficiarilor. Existența ghidului de folosire a bazelor de date asigură folosirea acestuia și pentru alte exemple în afara celor folosite în cadrul demonstrațiilor gratuite. Pe baza informațiilor din bazele de date pot fi create noi exerciții sau interpretări, menite în final să ducă la noi interpretări ale patrimoniului cultural național.

Demersul nostru început în urmă cu patru ani la scară redusă este continuat în 2019 prin digitalizarea unui procent de aproximativ 80% din Arhiva Mureșenilor în cadrul proiectului „E-cultura: Biblioteca Digitală a României”, implementat de Ministerul Culturii și Identității Naționale prin Unitatea de Management a Proiectului. Până în anul 2021, Muzeul „Casa Mureșenilor” va furniza 20.000 de resurse culturale digitalizate din cele 550.000 ce vor fi expuse pe www.culturalia.ro.

Lista ilustrațiilor

Fig. 1-5 – Fotografii de la activitățile practice desfășurate în școlile partenere, beneficiare ale proiectului „ARHIVA MUREȘENILOR – Tezaur al patrimoniului cultural național. Creșterea accesului la cultură prin intermediul noilor tehnologii media”.

Fig. 1

Fig. 2

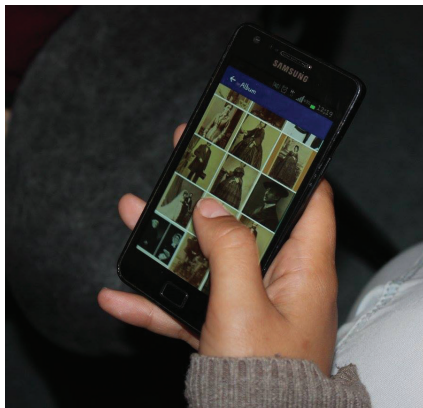

Fig. 3

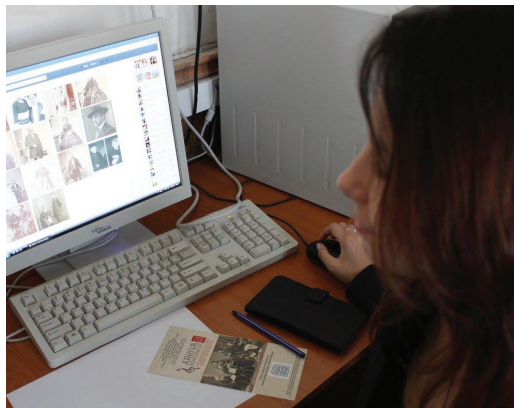

Fig. 4

Fig. 5